

**THE RESEARCH of the VALUES PARTAKING in the TURKISH CYPRIOT TALES
KIBRIS TÜRK MASALLARINDA YER ALAN DEĞERLERİN İNCELENMESİ¹**

Mustafa Yeniasır²

ABSTRACT

It is desired to teach the values to the students through the texts within the lessons such as Social Studies, Religious Culture-Moral Knowledge and Turkish by placing in the training program of the schools in our country in recent years. By emphasising on national, human and cultural values in the selected texts, it is aimed for the students to achieve these values. The folk tales have a particular importance within the mentioned literary texts. There is a separate the of in the. One of the most important functions of the folk tales is to teach children the concepts of good and evil presented by the fairytale characters. The children raised with tales learn both their own culture and have knowledge about certain universal values from an early age. At the same time, by learning the beauties of Turkish language, they take care of using Turkish correctly in future years.

In this study, we tried to classify the values partaking in 25 Turkish Cypriot folk tales, which we have selected from the book named "Kıbrıs Türk Folklorundan Derlemeler / Masallar I-II" (Compilations/Tales from Cypriot Turkish Folklore I-II) published by Oğuz Yorgancıoğlu, according to "Schwartz Values Scale" and tried to demonstrate the importance of these in teaching Turkish.

In the Cypriot Turkish folk tales we have researched, we came across with all the values existing in the list of "Schwartz". We determined that the most common values are traditionality and power.

Key Words:

Cypriot Turkish tales, teaching Turkish, Schwartz Values Scale, Child, School.

ÖZET

Değerler, son yıllarda ülkemizdeki okulların eğitim programlarına yerleştirilerek Sosyal Bilgiler, Din Kültürü-Ahlak Bilgisi ve Türkçe gibi derslerde metinler aracılığıyla öğrencilere verilmek istenmektedir. Seçilen metinlerde yer alan millî, insanî ve kültürel değerler üzerinde durularak, öğrencilerin bu kazanımları elde etmeleri amaçlanmaktadır. Söz konusu edebî metinler içerisinde halk masallarının ayrı bir önemi vardır. Halk masallarının en önemli işlevlerinden biri de masal kahramanlarıyla sunulan iyi-kötü kavramlarını çocuklara öğretmektir. Masallarla büyüyen çocuklar, küçük yaşlardan itibaren hem kendi kültürlerini öğrenirler hem de birtakım evrensel değerler hakkında bilgi sahibi olurlar. Bununla birlikte Türk dilinin güzelliklerini de öğrenerek, ileriki yaşlarda Türkçeyi hatasız kullanmaya özen gösterirler.

Bu çalışmada, Oğuz Yorgancıoğlu'nun yayımladığı "Kıbrıs Türk Folklorundan Derlemeler / Masallar I-II" adlı kitaplarından seçmiş olduğumuz 25 Kıbrıs Türk halk masalında yer alan değerleri, "Schwartz Değerler Ölçeği"ne göre sınıflandırmaya ve bunların Türkçe öğretiminde önemini ortaya koymaya çalıştık.

İncelediğimiz Kıbrıs Türk halk masallarında "Schwartz'ın listesinde bulunan bütün değerlere rastladık. En çok görülen değerlerin ise geleneksellik ve güç olduğunu tespit ettik.

Anahtar Kelimeler:

Kıbrıs Türk masalları, Türkçe öğretimi, Schwartz Değerler Ölçeği, Çocuk, Okul.

¹ Bu çalışma Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi tarafından düzenlenen "1. Uluslararası Dil Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumu'nda" sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Dr. Yakın Doğu Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Türkçe Öğretmenliği Bölümü, e-posta: mustafa.yeniasir@neu.edu.tr

1 GİRİŞ

“Değer” kelimesi Türkçe Sözlükte “üstün ve yararlı nitelik” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2005: s.483). Kavram, Latince kökenli valare sözcüğünden türemiş, kıymetli olmak, güçlü olmak anlamlarına gelen bir sözcüktür. “Değerlerin, çok eskiden beri işlenegeldiği felsefede geniş bir anlamı vardır. Mustafa Aydın değerler konusunda şunları söylemiştir: “Burada değer, her türlü amaç ve hedefler, ilgi ve çıkarlar, tutkular, idealler; her türlü güç ve iktidar etkenleri, ün ve şan hırsı, övme ve yerme, saygı ve saygısızlık, inanma ve inanmama sözünde durma veya durmama, dürüst olma ya da olmama, sevgi ve nefret gibi (maddi-manevi, olumlu- olumsuz her türlü, benimsenen ve insan hayatında etkin olan şeylerdir(Aydın, 2011: s.39).” İnsanların yaptıkları her şey mutlaka bir değer ile ilgilidir. Dolayısıyla değerler, insanların yaptığı her şeyi belirleyen, yönlendiren ilkelerdir(Uysal, 2003: s.51).

Değerler hem bireyi hem de içerisinde bulunduğu toplumu yakından ilgilendirir. Ayrıca topluma ait olan ve bireylere kazandırılması istenen genel ölçütleri de içerisinde barındırır. Toplumun tarihi birikiminin kaynaklık ettiği değerler, milleti oluşturan bütün bireylerin tamamı tarafından kabul görünen inanış ve uygulamalardır. Bundan dolayı söz konusu değerlerin, ülkenin birlik ve beraberliğinin sağlanmasında rolü büyüktür: “Değerler, toplumun tarihi birikimi ile ortaya çıkan; toplumun tamamı tarafından kabul gören; toplumun varlık, birlik ve devamının sebebi olarak görülen; tasvip ve teşvik gören; korunan kabulleniş ve inanışlardır(Özbay, 2013: s.129).” Değerler ve normlar, kültürel kimliğin şekillenmesinde etkili olan kültür unsurlarıdır(Tural, 1988; s.42). Sadık Tural’ın da ifade ettiği gibi değerler, kültürle de yakından ilgilidir. Cahit Kavcar, Ferhan Oğuzkan ve Özlem Aksoy’a göre kültür “Bir arada yaşayan insanların birbirleri ve doğa ile etkileşimleri sonucu oluşan her türlü yaşayış, düşünce, sanat ve manevi değerlerin toplamıdır(Kavcar vd., 2003: s.7).” Özetle değerler, bireyin davranışlarını yönlendirerek toplumla uyumlu yaşamasını sağlayan unsurlardır.

Günümüze gelene kadar; Spranger (1928), “Study of Values” adlı çalışmasıyla Allport, Vernon, Lindzey (1960), M. Rokeach(Güngör, 2000: s.84-85), Schwartz ve Erol Güngör gibi araştırmacılar değerler konusunda önemli çalışmalar yapmışlardır.

Schwartz, çok sayıda kültürde geçerli olan toplam 10 temel değer olduğunu söylemiş ve bunları şu şekilde sıralamıştır: Güç, Başarı, Hazcılık, Uyarılma, Öz yönelim, Yardımseverlik, Geleneksellik, Evrensellik, Uyma, Güvenlik(Fırat-Açıkgoz, 2012: s.424).

Tablo 1: Schwarz’tın Değer Sınıflandırması

Değer Tipleri	İçerdikleri Alt Değerler
Güç	Sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, toplumdaki görünümünü koruyabilmek.
Güvenlik	Ulusal güvenlik, bağlılık duygusu, İyiliğe karşılık vermek, toplumsal düzenin devamlılığını istemek, aile güvenliği, sağlıklı olmak, temiz olmak.
Evrensellik	Açık fikirli olmak, erdemli olmak, toplumsal adalet, eşitlik, barış içinde bir dünya istemek, güzelliklerle dolu bir dünya, doğayla bütünlük içinde olmak,

	çevreyi korumak, iç huzuru.
Başarı	Başarılı olmak, yetkin ve hırslı olmak, sözü geçen biri olmak, zeki olmak.
Geleneksellik	Alçak gönüllü olmak, dindar olmak, hayatın bana verdiklerini kabullenmek, geleneklere saygılı olmak, ılımlı olmak, mahremiyete ve özel haklara saygılı olmak.
Hazcılık	Zevk, hayattan zevk almak, isteklerine düşkün olmak.
Uyma	Ana-baba ve yaşlılara değer vermek, kibar olmak, kendini denetleyebilmek, İtaatkâr olmak.
Uyarılma	Cesur olmak, değişken ve heyecanlı bir hayat yaşamak.
Yardımseverlik	Yardımsever olmak, dürüst olmak, bağışlayıcı olmak, sadık olmak, sorumluluk sahibi olmak, gerçek arkadaşlık, olgun sevgi, manevi bir hayat, anlamlı bir hayat.
Öz yönelim	Yaratıcı ve özgür olmak, kendi hedeflerini seçebilmek, kendine saygılı olmak.

Değerler eğitimi ailede başlar ve çocukların öğrenim hayatı boyunca devam eder. Hepimizin bildiği gibi eğitimin temel işlevlerinden biri de çocuklara değer kazandırmaktır. Bundan dolayı değer eğitiminde eğitimcilere önemli görevler düşmektedir: “Bir toplumun, geleceğini ancak her yönüyle iyi yetiştirilmiş, birtakım değerlere sahip donanımlı bireyler inşa eder. Bu bireylerin yetişme süreci, önce ailede daha sonraki dönemlerde okulda devam eder. Sosyal bir gerçeklik olarak her aile, birtakım değerleri çocuklarına bilinçli ya da bilinçsiz aktarmaya çalışır. Burada en önemlisi ‘hangi değerler, hangi yaşta ve nasıl aktarılmalıdır?’ sorusuna cevap bulmaktır. Özellikle ilköğretim çağından itibaren belirli değerleri bireylere kazandırmak, eğitim sistemimizin en önemli görevleri arasında yer almaktadır((Berkant-Sürmeli, 2013: s.334).” Öğretmenler, kitaplar ve edebî metinler aracılığıyla öğrencilerin gerekli değerleri kazanmalarında etkin rol oynayabilirler. Bu amaç doğrultusunda ders kitaplarında yer alacak masal metinleri ve dersin dışında öğrencilere önerilebilecek masallar sayesinde çocuklara küçük yaşlardan itibaren sözünü ettiğimiz değerler kazandırılabilir(Akkaya, 2014: s.314).

Kültürel unsurların aktarılmasında genelde halk bilimi ürünlerinin tamamının, özelde masalların önemli bir yeri vardır. William Bascom tarafından da ifade edildiği gibi, folklorun hoş vakit geçirme, eğlenme; değerlere, toplum kurallarına ve törelere destek verme; eğitim veya kültürün gelecek kuşaklara aktarılacak kişinin eğitilmesinde; kişisel ve toplumsal baskılardan kaçıp kurtulma işlevlerini yerine getirmesinde önemli bir rol oynadığı görülmüştür(Bars, 2015: s.163).

Çocukları eğlendirmek ve onların hoşça vakit geçirmeleri için kullanılan masalların aynı zamanda eğitimsel işlevleri de bulunmaktadır. Masalın eğitimde kullanılmasıyla ilgili olarak Muhsine Helimoğlu Yavuz, Masallar ve Eğitimsel İşlevleri adlı eserinde şu tespitlerde

bulunur: “İnsanoğlu kendi yaşam gerçeğini, çözüm önerilerini, beklentilerini, masal olaylarına ve masal kahramanlarına yükleyerek anlatmış ve yüzyıllar boyu bu yolla gelecek kuşakları uyarmaya, eğitmeye, yaşamın zorluklarına karşı onları donanımlı kılmaya çalışmıştır. Çünkü masal kahramanlarını karşılaştıkları sorunların hemen hepsiyle yaşamın gerçekleri arasında koşutluk kurulabilir ve o masallardan ait oldukları toplumun yaşam gerçeğine ulaşılabilir. Çünkü toplumu eğiten temel öğelerden biri de masaldır(Yavuz, 1997: s.4).” Masal, çocukların eğitiminde kullanılabilir. Masallar hem çocukların ruhunun beslenmesinde, hem hayal güçlerinin geliştirilmesinde hem de onların dil eğitimlerinde etkilidirler. Çocukları okumaya yönlendirmede, güzel konuşma becerisi geliştirmede, ahlakî değerleri öğretmede, geçmiş bilincini aşılama, düşünce ve ifade yeteneklerini geliştirmede vb. büyük bir rol oynarlar(Bilkan, 2001: s.7).

“Sosyal yaşamın kalitesinin yükselmesi ve teknolojik eşyaların kullanımı tabii ki folklor ve halk edebiyatı ürünlerinin yaratım, icra ve aktarımında da farklılıklara yol açmıştır. Teknolojinin gelişmesiyle günümüz Kıbrıs Türk halkının yaşamına baktığımızda hiç kimsenin kahvehanede, köy meydanında veya gece evlerde halk anlatısı anlatmadığını veya bunun gibi geçmişten gelen folklor unsurlarını icra etmediğini görmekteyiz.

Masalların kullanımına baktığımızda ise ev dışı ortamlardan çok ev içi ortamlarda icra edildiğini görüyoruz. Geçmişte destan ve hikâyelerle birlikte kahvehanelerde icra edilen masallar günümüzde ev içi ortamlarda anlatılmaktadır. Yine geçmişte “masalcı nine”lerin özellikle köylerde, çocukları etrafına toplayarak masallar anlattığını bilmekteyiz. Ancak artık köylerde masal anlatan ‘masalcı nineler’e de rastlamamız mümkün değildir. Masalın icrası daha çok anne ve babaların evlerinde çocuklarına masal anlatmasıyla gerçekleşmektedir.

Tabii ki imkânların çoğalmasıyla basın yayın faaliyetleri de gelişmiş ve birçok masal kitabı yayınlanmaya başlanmıştır. Yine televizyonlarda veyahut internet ortamında masal anlatımı veya masalı konu alan çizgi film gösterimleri masal anlatım ‘CD’leri gibi elektronik ve sanal ortama aktarılan masal anlatım ve gösterimleri de yine masal icrasının şekil değiştirerek devam ettiğini göstermektedir(Gökbulut, 2010: s.9-10).”

Bugün adada yaşayan Türklerle, Anadolu Türk kültürü arasında çok büyük benzerlikler vardır. Osmanlı’nın adayı fethiyle birlikte Anadolu’dan buraya iskân edilen aileler, (Turan, 1998: s.1-78; 1999: s.9-74)tüm yaşayış şekillerini, gelenek-göreneklerini, halk anlatılarını yani kültür ve yaşam tarzlarını beraberlerinde getirmişlerdir: “Kıbrıs Türk mizahının kökeninde de ağırlıklı olarak Osmanlı mizah anlayışı vardır. Bunun nedeni Kıbrıs’ın uzun yıllar Osmanlı İmparatorluğu’nun egemenliğinde kalmış olmasıdır (1571-1878). Anadolu’nun çeşitli yörelerinden Kıbrıs’a gönderilen insanlar gelenek ve göreneklerinin yanında, sosyal yaşamlarının vazgeçilmez unsuru olan mizah kültürlerini de birlikte getirmişlerdir(Türkmen-Yeniasır, 2008: s.181).” Kıbrıs Türklerinin Anadolu’dan getirdiği kültür unsurları arasında masalların önemli bir yeri vardır. Kıbrıs Türk masallarına baktığımız zaman, Anadolu halk masallarıyla büyük benzerlikler olduğunu görmekteyiz. Bunun yanında Kıbrıs Türklerinin kültüründe İngiliz ve Rum etkisinin de görüldüğü söylenebilir. Tabii ki Rum kültürü üzerindeki Türk etkisi de oldukça fazladır(İslamoğlu, 1994: s.184-194). Türklerin uzun yıllar Rumlar ile birlikte yaşamış olması ister istemez söz konusu etkileşimi de beraberinde getirmiştir. Bunun yanında İngilizlerin de adayı belli bir dönem sömürge idaresi altında tutmuş olması, İngiliz kültürünün az da olsa Kıbrıs Türk kültürü üzerinde etkili olmasına neden olmuştur.

Kıbrıs Türk edebiyatında Oğuz Yorgancıoğlu, masallar konusunda dikkate değer derleme çalışmalarından birini yapmıştır. Bu çalışmada incelenmek üzere Oğuz Yorgancıoğlu’nun kitaplarından toplam 25 masal seçilmiştir.

Bu masallar sırasıyla şöyledir:

1. Dürdane Masalı (Yorgancıoğlu, 2006: s.111-112)
2. Fatmacığan Yusufcuk Masalı (Yorgancıoğlu, 1998: s.61-63)

3. Her Şeyin Bir Çaresi Vardır (Yorgancıoğlu, 1998: s.201-202)
4. Hamarat Gadınılan Naletli Köprü Masalı (Yorgancıoğlu, 2006: s.149-151)
5. Talih-Gader Masalı (Yorgancıoğlu, 2006: s.192-194)
6. At-Kurt Adam Masalı (Yorgancıoğlu, 2006: s.184-185)
7. Buddualı Çocuk Masalı (Yorgancıoğlu, 2006: s.23-25)
8. Hakyemez Gardaşlar Masalı (Yorgancıoğlu, 2006: s.32-34)
9. Yılan Çocuk Masalı (Yorgancıoğlu,1998: s.72-74)
10. Cadaloz Masalı (Yorgancıoğlu, 2006: s.178-180)
11. Devinan Padişahın Gızları Masalı (Yorgancıoğlu, 2006: s.164-167)
12. Güvercin Şehzade (Yorgancıoğlu, 2006: s.152-153)
13. Gadife (Yorgancıoğlu, 2006: s.196-197)
14. En Becerigli Kimisa Padişah O Olacak (Yorgancıoğlu, 2006: s.93-94)
15. Alın Yazısı (Yorgancıoğlu, 1998: s.195-196)
16. Süpürgeci Gız (Yorgancıoğlu, 1998: s.206-207)
17. Çubanılan İlan (Yorgancıoğlu, 2006: s.181-183)
18. Sen Neysen Osun (Yorgancıoğlu, 2006: s.158-159)
19. Hamur Gız (Yorgancıoğlu, 2006: s.103-104)
20. Gocagariynan İnatçı Keçisi (Yorgancıoğlu, 2006: s.147-148)
21. Fena Galbli Ebe (Yorgancıoğlu, 2006: s.109-110)
22. Padişahınan Oğulları (Yorgancıoğlu, 1998: s.43-44)
23. İki Gız Gardaş (Yorgancıoğlu, 1998: s.76-78)
24. Genç Gızılan Güvercin (Yorgancıoğlu, 1998: s.137)
25. Bir Padişahılan Hasda Gızı (Yorgancıoğlu, 1998: s.181)

AMAÇ

Bu araştırmanın amacı Oğuz Yorgancıoğlu'nun yayımladığı "Kıbrıs Türk Folklorundan Derlemeler / Masallar I-II" adlı kitaplarından seçilen 25 masalı Schwartz Değerler Listesinde yer alan değerleri göz önünde bulundurarak incelemek; masallardaki değerleri sınıflandırarak, bunların Türkçe öğretiminde ve çocukların eğitiminde önemini ortaya koymaktır.

YÖNTEM

Araştırmada betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlemek, değerlendirmek ve okuyucuya sunmaktır (Şimşek, 2009: s.45).

BULGULAR

Araştırmanın kapsamında Kıbrıs Türk masallarında tespit edilen değerler ve bu değerlerin hangi masalarda yer aldığı Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2

Schwartz Değerler Listesi
Güç

Değerlerin Geçtiği Masallar

Dürdane Masalı
Fatmacıgnan Yusufçuk
Her Şeyin Çaresi Var
Hamarat Kadın
Talih-Gader
At-Kurt Adam
Beddualı Çocuk
Yılan Çocuk
Gadife

	<p>En Becerigli Kimisa Padişah O Olacak Alın Yazısı Hamur Gız Fena Galbli Ebe Padişahınan Oğulları İki Gız Gardaş Bir Padişahınan Hasda Gızı</p>
Başarı	<p>Dürdane Masalı Fatmacıġnan Yusufcuk Her Şeyin Çaresi Var At-Kurt Adam Cadaloz Masalı En Becerigli Kimisa Padişah O Olacak</p>
Hazcılık	<p>Hakyemez Gardaşlar Her Şeyin Çaresi Var</p>
Öz Yönelim	<p>Her Şeyin Çaresi Var Beddualı Çocuk At-Kurt Adam</p>
Uyarılma	<p>Her Şeyin Çaresi Var Beddualı Çocuk Yılan Çocuk Cadaloz Masalı</p>
Evrensellik	<p>Dürdane Masalı Fatmacıġnan Yusufcuk Her Şeyin Çaresi Var En Becerigli Kimisa Padişah O Olacak Padişahınan Oğulları</p>
Yardımsverlik	<p>Dürdane Masalı Her Şeyin Çaresi Var Talih-Gader Hakyemez Gardaşlar Cadaloz Masalı Devinan Padişahın Gızı En Becerigli Kimisa Padişah O Olacak Çubanılan Yılan Sen Neysan Osun Fena Galbli Ebe İki Gız Gardaş Bir Padişahılan Hasda Gızı</p>
Geleneksellik	<p>Dürdane Masalı Hamarat Kadın Talih-Gader Beddualı Çocuk Hakyemez Gardaşlar</p>

	Yılan Çocuk Devinan Padişahın Gızı Güvercin Şehzade Gadife En Becerigli Kimisa Padişah O Olacak Alın Yazısı Süpürgeci Gız Çubanılan Yılan Sen Neysan Osun Hamur Gız Gocagariynan İnatçı Keçisi Fena Galbli Ebe Padişahınan Oğulları İki Gız Gardeş Genç Gızılan Güvercin Bir Padişahılan Hasda Gızı
Uyma	Talih-Gader Hakyemez Gardeşlar Yılan Çocuk Güvercin Şehzade
Güvenlik	Dürdane Masalı Fatmacıġnan Yusufcuk Her Şeyin Çaresi Var Talih-Gader Hakyemez Gardeşlar Yılan Çocuk Devinan Padişahın Gızı Güvercin Şehzade En Becerigli Kimisa Padişah O Olacak Çubanılan Yılan Sen Neysan Osun Fena Galbli Ebe İki Kız Gardeş Genç Gızılan Güvercin

Yukarıdaki tabloda da görüleceği üzere Schwartz'ın listesinde yer alan bütün değerlere Kıbrıs Türk masallarında rastlanılmıştır. Yaptığımız inceleme sonucunda en fazla görülen değer geleneksellik olduğunu tespit ettik. Toplam 21 masalda geleneksellik değeri görülmüştür. İncelediğimiz bazı masalarda da bu değer sık kullanıldığını söyleyebiliriz. Daha sonra sırasıyla güç (16), güvenlik (14), yardımseverlik (12), başarı (6), evrensellik (5), uyma (4), uyarılma (4), öz yönelim (3), hazcılık (2) yer almaktadır.

Daha önce de vurguladığımız gibi halk bilimi ürünlerinin işlevlerinden biri de “Değerlere, toplum kurallarına ve törelere destek verme; kültürü gelecek kuşaklara aktarmadır (Bars, 2015: s.163).” Bundan dolayı Kıbrıs Türk masallarında geleneksellik ilkesinin çok sık görülmesi önemlidir. Söz konusu değer Kıbrıs Türk masallarında daha çok şu şekilde görülmektedir: **Senin göğnünden ne koparsa bana onu getir, adetlere göre bağmış, gendine göre bir gız seçmiş, uygun görüllersa yollasın birini düngürcülüğe, kırk gün oruç dutar, yalvarıllarmış Allah’a çocukları olsun, Allah’ına dua etti, kırk gün kırk gece düğün yapırdı ehaliyi yedirdi içirdi, Allah’ım sen beni affet, elinde da Gur’an-ı Kerim durmadan okur, müsade edin da anamın mezarını ziyaret edeyim, hayır duam dutsun**

seni da, sabaha yakın oğlan gakar namaz gılar ve odadan çıkar, Allah'a el açmış da yalvarmış, rüyasında ki filân sureyi okursa, vs. Geleneksellik değerinin masallarda yer alması, Kıbrıs Türk kültürünün öğrenilmesi açısından oldukça önemlidir. Anonim halk edebiyatı ürünlerinden olan masallar bu anlamda önemli bir işlevi yerine getirmektedir. "Masallar toplumu eğiten temel öğelerden biri olarak görülmektedir. İnsanoğlu, kendi yaşam gerçeğini, çözüm önerilerini, beklentilerini, masal olaylarına ve masal kahramanlarına yükleyerek anlatmış ve yüzyıllar boyu, bu yolla gelecek kuşakları uyarmaya, eğitmeye, yaşamın zorluklarına karşı onları donatmaya çalışmıştır (Yılmaz, 2012: s.301)." Kıbrıs Türk kültürünün küçük yaşlardan itibaren öğrenilmesi için geleneksel unsurlarla dolu olan masalların özellikle ilköğretim seviyesinde bilinçli bir şekilde sıkça kullanılması gerekmektedir.

Kıbrıs Türk masallarında tespit ettiğimiz ikinci önemli değer güçtür. Gücün önemli bir değer olarak işlenmesinin Türk destanlarında yer alan Alp geleneğiyle yakından ilgili olduğunu düşünüyoruz. Bilindiği üzere Türk destanlarında görülen örnek tip Alp tipidir. Türk destanlarında akıncı, avcı tipler daima ön planda olmuş ve Alplik geleneği sürekli devam etmiştir. "Destanlardan da öğreniyoruz ki, Türk toplumu kendisine Hakan (serdar) olarak seçeceği kişide önce 'Alplik' özelliğini aramıştır(Köksal, 2002: s.37)."

Kıbrıs Türk masallarında da güçlü, zengin, otorite sahibi krallara ve padişahlara çok sık rastlanmaktadır. Sözü ettiğimiz krallar ile padişahlar genellikle cesur, adaletli ve zengin kişiler olarak göze çarpmakta ve bu açıdan çocuklara örnek olmaktadır.

Kıbrıs Türk masallarında sık rastladığımız bir diğer önemli değer güvenliktir. Sözü ettiğimiz değer daha çok "aile güvenliği, bağlılık duygusu ve iyiliğe karşılık vermek" şeklinde masalarda yer almaktadır. "Fatmacıgnan Yusufçuk" isimli masalda annenin çocuklarına zarar gelmesini önlemek için onları kaçırdığını, "Talih-Gader" isimli masalda eşine bağlı, onu çok seven bir çiftçiyi, "Yılan Çocuk" isimli masalda kızın anneye olan bağlılığını, "Çubanlı Yılan" isimli masalda da adam ve yılan arasındaki karşılıklı yardımlaşmayı görmekteyiz.

Yardımsızlık değeri, daha çok padişah ve güçlü kişilerin ihtiyaçlı olanlara yardım etmesi şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanında yaşlı, hayat tecrübesi olan kişilerin zor durumda olanlara yardım etmesi, her koşulda dürüst olmak, hayvanlara yardım etmek ve olgun sevgi şeklinde de yardımsızlık değeri Kıbrıs Türk masallarında yer almaktadır.

Kıbrıs Türk masallarında yer alan değerlerden birisi de başarıdır. Bu değer masalarda yer alması daha çok masal kahramanlarının zekice davranışlarıyla ilgilidir. "Cadaloz Masalı"nda çocuk zekâsını kullanarak ölümden kurtulmuş, "Her Şeyin Çaresi Var" isimli masalda çiftçi padişahın verdiği cariyelere zekice sorular sorarak ailesinin ve kendisinin mutsuz olmasını engellemiştir. "At-Kurt Adam" isimli masalda adam zekâsını kullanarak ata sahip olmuştur. Başarı değeri bunun dışında "sözü geçen biri olmak" şeklinde de masalarda yer almıştır. Özellikle padişahlar, oğulları ve krallar toplum içerisinde sözleri geçen kişiler olarak karşımıza çıkmaktadırlar.

Evensellik değeri ise toplumsal adaleti sağlamak, eşitlik ve doğayla bütünlük içerisinde olmak şeklinde görülür. İlgili değer bulduğu masalarda çocuklara toplumsal huzurun önemi vurgulanmış, eşitlik ve adaletin mutlaka sağlanması gerektiği üzerinde durulmuştur. "Fatmacıgnan Yusufçuk" isimli masalda kötülük yapan halayık cezasını çekmiştir. "En Becerikli Kimisa Padişah O Olacak" isimli masalda padişah oğlundan toplumsal adaleti sağlamasını ve ahaliye iyi davranmasını ister. "Her Şeyin Çaresi Var" isimli masalda da çiftçi doğayla bütünlük içerisinde huzurlu bir yaşam sürmektedir.

Uyma değeri daha çok anne-baba ve yaşlılara değer verme olarak karşımıza çıkar: **"Bu deliganni ihdiyarın lâflarını hatırlamış. Bir gün onun olduğu meraya yörümüş, selâm vermiş, ona durumu annatmış ve o gonusdukları gün söyledikleri için teşeggür etmiş. İhdiyar çok hoşnud galmış bu oğlandan..."**, **"Tamam amcacığım demiş güçük oğlan, bir dilim egmeğim var, yarısını sana vereyim, bir maşşappa suyu da pay edelim, sana**

isdediğin gadar da incir keseyim, afiyetle ye...” “Nasıl olsa ölecem madem, müsade edin da anamın mezarını ziyaret edeyim, ondan sora gidelim, aha anamın mezarı ikinci sıradadır, demiş. Asgerler da müsade etmiş. Gız gitmiş anasının mezarı başına...”

Görüleceği üzere eğitimciler olarak çocuklara küçük yaştan itibaren kazandırmayı hedeflediğimiz aile sevgisi ve büyüklere saygı gibi değerler masallarımız içerisinde önemli bir yer tutmaktadır.

Uyarılma değeri Kıbrıs Türk masallarında cesaret şeklinde görülmektedir. “Her Şeyin Çaresi Var” isimli masalda çiftçi, padişahın korkmadan zekice ve cesurca bir davranış sergileyerek üçüncü cariyeyi öldürmüştür. “Yılan Çocuk” isimli masalda da kız yılandan korkmayarak cesur bir davranış sergilemiştir. “Beddualı Çocuk”ta ise padişahın kızı değişken ve heyecanlı bir hayat sürmüştür.

Kıbrıs Türk masallarında rastladığımız bir diğer önemli değer öz yönelimdir. “Her Şeyin Çaresi Var” isimli masalda çiftçi yaratıcı bir davranış sergileyerek ailesinin huzurunu korumayı bilmiştir. Yine “At-Kurt Adam” isimli masalda da adam yaratıcı ve kıvrak bir zekâyla ata sahip olmuştur.

Hazcılık, Kıbrıs Türk masallarında çok sık rastlanılan bir değer değildir. “Hakyemez Gardaşlar” masalında olumsuz bir durum olarak içkiye olan düşkünlüğü görmekteyiz. “Her Şeyin Çaresi Var” isimli masalda ise yaşamdan zevk alan, hayatın her anından tat almayı isteyen çiftçi, sahip olduğu huzurla padişahı bile şaşırtmıştır.

SONUÇ

Schwartz değerler ölçeğine göre incelediğimiz Kıbrıs Türk masallarında en çok görülen değerler geleneksellik ve güç olmuştur. Söz konusu değerler aynı zamanda Türk destanlarında da görülen önemli unsurlardır. Bilindiği üzere Arnold Van Gennep ve Hans Nauman halk masallarının kökenini mitlere ve destanlara dayandırmaktadır (Seyidoğlu, 1975: s.XXXIII).

Sözlü edebiyatta, insanlar kültürlerini ancak söz aracılığıyla nesilden nesile aktarabiliyorlardı. Toplumun inançları çeşitli gelenek ve görenekleri sözlü edebiyat geleneği içerisinde özellikle masalarda önemli bir yer teşkil etmektedir. İncelemiş olduğumuz Kıbrıs Türk masallarında da bu değerlerin sıkça görülmesi, eğitimde bu türün yoğun olarak kullanımını zorunlu hale getirmektedir.

Kıbrıs Türk masallarında güvenlik ve yardımseverlik değerleri de sık olarak işlenmiştir. Özellikle aile güvenliği, iyiliğe karşılık vermek, bağlılık duygusu, yardımsever olmak, dürüst olmak şeklinde işlenen bu değerler yine Türk destanlarında yer alan kahramanların temel özellikleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Masallardaki başarının temelinde genellikle cesaretin, adaletin ve zekânın önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Bununla birlikte bazen masal kahramanları, başarıya ulaşmak için kurnazlığa da başvurmaktadır. Ancak ailelerinin ve toplumun huzuru için bunun şart olduğunu söylemek mümkündür.

Bir milleti ayakta tutan en önemli unsur sahip olunan ortak değerlerdir. Söz konusu değerler özellikle eğitim aracılığıyla küçük yaştan itibaren bireylere kazandırılmalıdır. Eğitimcilerin bu değer aktarımı sırasında kullanacakları en önemli metinlerden biri de masallardır.

Burak Gökbulut, “KKTC İlköğretim Eğitiminde Halk Edebiyatı Metinleri ile Halk Bilgisi Ürünlerinin Kullanımı Üzerine Bir İnceleme” adlı makalesinde Kuzey Kıbrıs’ta ilköğretim birinci sınıftan beşinci sınıfa kadar okutulan Türkçe ve dil becerileri kitaplarını taramış ve sadece bir halk masalına rastlamıştır. “Karganın Kaptığı Yüzük” isimli masal beşinci sınıfların Türkçe Okuma ve Etkinlik Kitabında (2.Kitap) yer almaktadır.

KKTC’nde ilköğretim Türkçe ve dil becerileri kitaplarında yer alan bu büyük eksikliğin giderilmesi için eğitimcilerin bir an önce harekete geçmesi gerekmektedir. Bu bağlamda yapılabilecekleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. Doğal olarak halkbilimine ilgi duyan hocalarımız tarafından Kıbrıs ağzıyla derlenen masallar İstanbul Türkçesine aktarılarak en kısa sürede yoğun olarak özellikle ilköğretimde okutulan Türkçe kitaplarında yerlerini almalıdır.
2. Ders kitaplarına alınacak olan halk masalları olumsuz unsurlardan (küfür, şiddet, öldürme vs.) arındırılmalıdır.
3. Ders kitaplarında masallara yer verirken çocukların ilgi ve ihtiyaçları göz önünde bulundurularak yaş gruplarına göre bir sınıflandırma yapılmalıdır. 2-6 yaş aralığındaki çocukların okuyacağı masallar, 6-12 yaş aralığındaki çocukların okuyacağı masallar ve 12-14 yaş aralığında bulunan çocukların okuyacağı masallar.
4. Titizlik gösterilerek yapılan bu sınıflandırmaya rağmen öğrenciler arasındaki bireysel farklardan dolayı algılamada zaman zaman sorunlar ortaya çıkabilecektir. Bu sorunların ortadan kaldırılması için eğitimciler çocuklara gereken katkıyı sağlamalıdır.
5. Masallar okutulurken sadece masalda verilen ders üzerinde durulmamalı, çalışmada sözünü ettiğimiz değerlerin de altı çizilmeli, bu konuda çocuklar bilgilendirilmelidir.

Türkçenin zenginliğinin ortaya konmasında ve öğretilmesinde, masal metinlerinden faydalanmak mümkündür: "Çocuğun konuştuğu dilin zenginliğini fark etmesi esas itibariyle "kırılma noktası" denilebilecek bir dönüm noktasıdır. Ona bunu fark ettirmekse ilköğretim Türkçe derslerinin ortak amaçları arasında yer almaktadır. Bu fark ettiriş, kaynak metinler aracılığı ile sağlanmalıdır; çünkü kaynak metinler, toplum içinde yaşayan ve o toplumu oluşturan fertlerden biri tarafından oluşturulduğu için toplumun yaşayışını, geleneklerini, dilini, ahlak anlayışını, değerlerini kişiden kişiye, kuşaktan kuşağa iletir. Yazdıkları toplum ve dönemle sıkı bir ilişki içerisindeki bu metinler dilin ve kültürün gelecek nesillere aktarılmasını sağlar(Karakuş, 2012: s.1-2)."

Bugün; günlük hayatta tanıdığı insanlara dahi selam vermekten aciz bir nesil yetişiyorsa bu olumsuz durum, sözünü ettiğimiz değerleri çocuklarımıza kazandıramadığımız içindir.

KAYNAKÇA

- Akkaya, Nevin (2014). Keloğlan Masallarında Yer Alan Değerlerin İncelenmesi. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2, 312-324.
- Aydın, Mustafa (2011). Değerler-İşlevleri ve Ahlak. Eğitime Bakış Dergisi, 29, 39-45.
- Bars, Mehmet Emin (2015). William Bascom'un Foklorun Dört İşlevi Işığında Nasrettin Hoca Fıkraları Üzerine Bir Değerlendirme. Turkish Studies International Periodical For The Languages Literature and History of Turkish or Turkic, 10/4, 149-166.
- Berkant, Hasan Güner, Sürmeli Zehra (2013). Sosyal Bilgiler Dersindeki Değerleri Kazandırmada Öğretmenlerin Güçlük Yaşama Durumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1(9), 334-348.
- Bilkan, Ali Fuat (2011). Masal Estetiği. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Fırat, Necla Şahin, Açıkgöz, Kemal (2012). Bazı Değişkenler Açısından Öğretmenlerin Değer Sistemleri. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 43, 422-435.
- Gökbulut, Burak. KKTC İlköğretim Eğitiminde Halk Edebiyatı Metinleri ile Halk Bilgisi ürünlerinin Kullanımı Üzerine Bir İnceleme.
- .....,Burak (2010). Kıbrıs Türk Masalları İle Uygur Türk Masalları Üzerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma (İnceleme-Metinler). Yayımlanmamış doktora tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Gökçe, Turan (1998). 1571 Yılında İç-İl Sancağından Sürülüp Kıbrıs'ta İskân Edilen Aileler. Ege Üniversitesi Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, II, 1-78.
- .....,(1999). 1572-73 Yıllarında Kıbrıs'ta İskân Edilmek Üzere Karaman ve Rûm Vilâyetlerinden Sürülen Aileler. Ege Üniversitesi Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, III, 9-74.
- Güngör, Erol (2000). Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

- İslamoğlu, Mahmut (1994). Dipkarpaz Rum Folklorunda Türk Folklor Unsurları”, Kıbrıs Türk Kültür ve Sanatı, Araştırma-İnceleme ve Tebliğler (s.184-194). Lefkoşa: Yakın Doğu Üniversitesi.
- Kavcar, Cahit, Ferhan Oğuzkan, Özlem Aksoy (2003). Yazılı ve Sözlü Anlatım. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Köksal, Hasan (2002). Milli Destanlarımız ve Türk Halk Edebiyatı. İstanbul: Toker Yayınları.
- Özbay, Murat (2013). Dede Korkut Hikâyelerinin Türkçe Öğretimi ve Değer Aktarımı Açısından Önemi. Türkçe Öğretimi Üzerine Araştırmalar ve İncelemeler. Ankara: Öncü Basımevi, 127-139.
- Şimşek, Hüseyin (2009). Eğitim Tarihi Araştırmalarında Yöntem Sorunu. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 1, (42), 33-51.
- TDK Sözlük (2005). Ankara.
- Tural, Sadık (1988). Kültürel Kimlik Üzerine Düşünceler. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Türkmen, Fikret, Yeniasır, Mustafa (2008). Kıbrıs Türk Edebiyatında Yer Alan Mizahi Şiirler Üzerine Bir Değerlendirme. Ege Üniversitesi Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, 1, (VIII) 179-187.
- Uysal, Enver (2003). Değerler Üzerine Bazı Düşünceler ve Bir Erdem Tasnifi Denemesi: İnsanî Erdemler-İslâmî Erdemler. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 1, (12), 51-69.
- Yılmaz, Aliye (2012). Çocuk Eğitiminde Masalın Yeri-Binbir Gece Masalları Örneği. SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 25, 299-306.
- Yorgancıoğlu, Oğuz (1998). Kıbrıs Türk Folklorundan Derlemeler-Masallar I. Mağusa.
.....(2006).Kıbrıs Türk Folklorundan Derlemeler-Masallar II. Mağusa: Arif ve Canbulat Basımevi.